

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ІСТОРИЧНИХ СТУДІЙ З БОГЕМІСТИКИ І СЛОВАКІСТИКИ

**ІСТОРИЧНИЙ ЧАСОПИС
З БОГЕМІСТИКИ І СЛОВАКІСТИКИ**

**Матеріали наукових читань
“Томаш Масарик –
видатний учений, політик та державний діяч”
(Ужгород, 21 грудня 2010 р.)**

ВИПУСК 1

УДК 021.1 : 94 (437) «Масарик»

ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ ТОМАША МАСАРИКА У ФОНДАХ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УЖНУ

Марія Чорній (Ужгород)

Стаття присвячена 160-ій річниці з дня народження Томаша Масарика – чеського філософа, соціолога і державного діяча, першого президента Чехословацької республіки, в складі якої була Підкарпатська Русь. З цієї нагоди Наукова бібліотека на міжнародному семінарі: "Європейська політична еліта в розбудові об'єднаної Європи малих та великих народів" представила книжкову виставку "Літопис життя і діяльності Т.Масарика".

Ключові слова: Т.Масарик, література, фонди, Наукова бібліотека УжНУ.

Наукова бібліотека Ужгородського національного Університету за 65 років свого існування стала одним із провідних наукових і культурних центрів не тільки Закарпаття, але й цілої України.

Найбільша книгозбірня області сьогодні задовільняє потреби користувачів у навчальній діяльності, підготовці кадрів і науковій роботі. Фонд бібліотеки є багатим та унікальним зібранням вітчизняної і зарубіжної літератури. Ним користуються студенти, аспіранти, професорсько-викладацький склад університету, вчені-дослідники з інших міст України, зарубіжних країн.

На сьогодні бібліотека університету – це великий заклад Карпатського регіону, найбільша книгарня області з розгалуженою системою та книжковим фондом у 1,5 млн. примірників книг.

Повноцінне функціонування бібліотеки забезпечують дев'ять структурних підрозділів: відділ комплектування, наукової обробки літератури, довідково-бібліографічний відділ, відділи обслуговування, іноземної літератури, стародруків, кни-

госховища, карпатознавства, автоматизації та комп'ютерних технологій.

Фонд відділу "Карпатика" налічує понад 12000 одиниць зберігання, починаючи з середини XIX ст. і до сьогодення. Тут зберігаються книги, періодичні видання, альманахи, календарі, підручники з історії Закарпаття, освіти, культури, мовознавства, літературознавства, природничих наук. Серед них література українською, російською, чеською, словацькою, угорською, німецькою, латинською мовами, але переважно східнослов'янськими мовами.

Серед періодичних видань XIX ст. можна назвати "Церковну газету", яку редагував Іван Раковський з 1856 по 1858 рр., що має автограф О.Духновича; журнал Є.Фенцика "Листок" (1885-1903 рр.). З періодики 20-30 років XX ст. є газета "Руська нива" (1920-1924), "Неділя" (1935-1937 рр.), журнали "Підкарпатська Русь", "Наш рідний край", "Пчілка", "Учитель", "Наша школа", "Карпатський світ".

Старі видання представляє колекція календарів, місяцесловів, включаючи і перші, які уклав Олександр Духнович: місяцеслови (1867-1902) товариства Св.Василія Великого; календарі, видані акціонерним товариством "Унію" (Ужгород, 1903-1933); "Руський земледільський календар" (1921); "Руський народний календар Общества Духновича"; "Великий забавний и господарський календар" (1923); календар "Гандя"; "Великий сільсько-господарський календарь Подкарпатского Общества Наук" (1942-1944); "200 летний Пластовый календарь (1925) та багато інших.

Гордістю відділу є праці культурно-освітніх діячів краю Ю.Гуци-Венеліна, О.Духновича, А.Волошина, твори В.Гренджі-Донського.

Значне місце у фонді відділу займає історична література, зокрема, праці Т.Гарріка Масарика українською, чеською, угорською, словацькою мовами. Такі як: Масарик Т.Г.Славяне после войны. - Прага, 1923 Издательство "Воля России"; Масарик Т.Г.Мировая революция, Воспоминания.Кн.1Авторизованный перевод Н.Ф.Мельниковой-Папоушек.- Прага, 1926; Масарик Т.Г. Этика и алкоголизм. -Ужгород, 1923; Масарик Т.Г.Добірні думки.3

нагоди 75 літ життя 1850–1925. – Прага, 1925; Masaryk T.G. Idealy humanitni. Nekolik kapitol. – Praha: Cin, 1930; Masaryk T.G. O žene. Druhe vydani. – Cin Praha, 1929; Masaryk T.G. V hoji za samostatnost. Statni nakladatelstvi v Praze, 1927.

Література про Т.Масарика українською та іноземними мовами:

Карел Чапек Розмови з Т.Г.Масариком. Мыслєня и житя. Друкарня "Новина". –Ужгород, 1938; Завадській С.В. Жизнь и дело Т.Г.Масарика. –Прага, 1925.

У відділі карпатознавства постійно ведеться наукова та дослідна робота науковцями нашого та інших вузів. У 2010 р. у відділі працювали проф.М.Данилюк (УжНУ), Л.Горват (Румунія), Т.Косяк (Польща), М.Дронов (Россія), Н.Томчікова (Чехія), Гудеріо Раміро (Швейцарія).

Відділ "Карпатики" популяризує краєзнавчу літературу шляхом організації книжкових виставок, експозицій у відділі та на університетських конференціях та семінарах.

У 2010 році виповнилося 150 років з дня народження Томаша Масарика – чеського філософа, соціолога і державного діяча, першого президента Чехословацької республіки, в складі якої була Підкарпатська Русь.

З цієї нагоди Наукова бібліотека на міжнародному семінарі: "Європейська політична еліта в розбудові об'єднаної Європи малих та великих народів", представила книжкову виставку "Літопис життя і діяльності Т.Г.Масарика".

Загалом на виставці було представлено близько 80 примірників книг, які знаходяться у відділі "Карпатики" бібліотеки УжНУ, але літератури про життя і творчість першого Президента Чехословацької республіки Т.Масарика, його праць, в Науковій бібліотеці набагато більше.

1. Бочковський О.І. Т.Г.Масарик. Національна проблема та українське питання (спроба характеристики та інтерпретації). – Подєбради, 1930.

2. Брацдайко М. Т.Г.Масарик як учитель. – Друкарня ОО Василян в Ужгороді, 1930.
3. Григорійв – Наш Н. Т.Г.Масарик Його життя та діяльність. З портретом і фотографіями. – Прага, 1925.
4. Завадській С.В. Жизнь и дело Т.Г.Масарика. – Прага, 1925.
5. Маркуш А. Наш Президент { Збірка статей на день 7-го марта}. – Ужгород, Книгопечатня "Свобода", 1926.
6. Т.Г.Масарик 1850 7.III.1925. – Ужгород, Видання т-ва "Просвіта", 1925.
7. Т.Г.Масарикъ юбилейный сборникъ по поводу восьмидесятилѣтія со дня его рожденія. Вип.2. Под ред. проф. д-ра Степана А.Фенцика. – Ужгородъ типографія "Школьной помощи", 1930.
8. Масарик Т. З нагоди 80 лет жита 1850-1930 – Ужгород тов-во "Просвѣта", 1930.
9. Радль Э. Томашъ Г.Масарикъ его жизнь, общественная и научная дѣятельность. – Прага, 1921.
10. Карел Чапек. Розмовы з Т.Г.Масариком.Вък молодости. Переклад з 4 чеського видання. – Мукачево, 1932.
11. Карел Чапек. Розмовы з Т.Г.Масариком. II. Жита и праця. – Ужгород, Друкарня "Новина", 1936.
12. Карел Чапек. Розмовы з Т.Г.Масариком III. Мыслєня и жита. – Ужгород, Друкарня «Новина», 1938.
13. Ярема Яким. Провідні ідеї філософії Томи Масарика. З приводу 75 ліття народження. Прага, 1925.

**Важливе місце у виставці займають
твори Т.Масарика різними мовами:**

1. Масарик Т.Г.Славяне после войны. – Прага: «Воля России»,1923. – 23 с.
2. Масарик Т.Г. Мировая революция. Воспоминания. Кн 1. Авторизованный перевод Н.Ф.Мельниковой-Попушек. – Прага, 1926. – 232 с.
3. Масарик Т.Г. Мировая революция. Воспоминания. Кн.2. Авторизованный перевод Н.Ф.Мельниковой-Попушек. – Прага, 1927. – 391 с.
4. Масарик Т.Г. Этика и алкоголизм. (Переклав Авг. Штефан). – Ужгород, 1923. – 41 с.
5. Масарик Т.Г. Добірні думки. З нагоди 75 літ життя 1850 – 1925.-

- Прага, 1925. – 468 с.
6. Масарик Т.Г. Славяне по войне. Переклав из чешского: Др. Михайло Качанюк. – Ужгород, 1923.
 7. Masaryk T.G. Das problem der kleinen völker in der europäischen krisis. – Praha, 1922.
 8. Masaryk T.G. A modern ember és a vallás. – Bratislava, 1935.
 9. Masaryk T.G. Szlávok a haboru után. A bolsevizmusról. – Košice, 1923.
 10. Masaryk T.G. A nemzetiségi kérdés. – Bratislava, 1935.
 11. Masaryk T.G. Erkölcsei problémák. – Bratislava, 1935.
 12. Masaryk T.G. Nová Evropa stanovisko slovanské. – Praha: Nakladem Gustava Dubskeho.
 13. Masaryk T.G. Ideály humanitni. Několik kapitol. – Praha: Čin, 1927.
 14. Masaryk T.G. Ideály humanitni. Několik kapitol. – Praha: Čin, 1930.
 15. Masaryk T.G. O ženě. Druhé vydání. – Praha: Čin, 1929.
 16. Masaryk T.G. Palackého idea národa českého [1898] – Praha: Čin, 1926.
 17. Masaryk T.G. V boji za samostatnost Uspořádal Prokop Maxa. – Praha: Státní nakladatelství, 1927.
 18. Masaryk T.G. Světová revoluce za války a ve válce 1914 – 1918. – Orbis a čin v Praze, 1933.

**Література про Т.Масарика іноземними мовами
представлена такими працями:**

1. Beneš V. Masaryk v revoluci. – Nakladem Československé grafické unie A.S. v Praze, 1937.
2. Jaromír Doležal: Masarykova cesta životem. – Nakladem "Polygrafie" v Brně, 1920.
3. Jaromír Doležal: Masarykova cesta životem. Masarykovy autobiografie a literární prvotiny. – Tiskem a nakladem polygrafie v Brně, 1921.
4. Irma Fischerová Charley Garrigue-Masaryková. – Vydala Společnost Československého Červeného kříže v Praze.
5. Jan Herben T.G. Masaryk I.S 27 obrazovými přílohami a 8 facsimily. – Vydáno v Praze roku 1926.
6. Jiří Horák Masaryk a Dostojevskij. – Vydal Jan Laichter v Praze 1931.
7. Jiří Horák T.G. Masaryk a slovanske literatury. Zvláštní otisk Z I.Svazku přednášek slovanského ustavu v Praze. – Praha, 1931.
8. Karel Čapek Beszélgetések Masaryk Garrigue Tamással. – Mukačevo, Ifjúkor, 1933.

9. K.C. Novory s T.G.Masarykem. 2. Život a práce. – Praha: Fr Borovy-Cin, 1932.
10. K.C.Novory s TG Masarykem. – Praha,1937.
11. Masaryk ve fotografii. Slovem uvádí Karel Capek.8 vydání.120 obrazů. – V Praze 1937.
12. Jar. Papoušek: Masaryk a naše revoluční hnutí v Rusku. – Nakladem Svazu národního osvobození v Praze II., 1925.

**Різноманово представлені матеріали про Т.Масарика
у публікаціях періодичних видань
і календарях того часу, зокрема:**

1. Бращайко М. Президент – Визвольник Тома Масарик (1850–1937) // Календар «Просвіта». – 1938. – С.33-42.
2. Волошин А. Масарик и Русины // Пчолка. – 1930. – №7. – С.169-170.
3. Гербен Я. Тома Масарик // Пчолка. – 1930. – №7. – С.171-175.
4. Демко М.Т.Г.Масарикъ олять избран президентомъ Республики // Земледельскій Календарь на годъ 1935. – С.34-36.
5. Фенцикъ С.А. Масарикъ 1850-1937.// Календарь на 1938 годъ. – Ужгород, 1937. – С.36-37.
6. Из наук Т.Г.Масарика. Головні основы гуманной етики // Подкарпатська Русь. Часопис посвячений познанню родного края и педагогичным справам. – Ужгород. – 1925 – №3. – С.33-36.
7. Копач М. Проф. Др.Т.Г.Масарик и студентство // Подкарпатська Русь. – 1930. – №3. – С.33-40.
8. Нашъ Президентъ Т.Г.Масарикъ // Русскій народный календарь на годъ 1934. – С.34-35.
9. Панькевич И. Як учить президент Т.Г.Масарик правити державою // Пчолка. – 1930. – №7. – С.183-185.
10. Подкарпатська Русь. Часопис посвячений познанню родного края и педагогичным справам. – Ужгород. – 1926. – №1.
11. Думки Т.Г.Масарика про книжку // Пчолка. – 1930. – №9, май. – С.243-244.
12. Чехословацкая республика Освободитель Т.Г.Масарикъ 1-ый Президент ЧСР 1918-1935 // Русскій народный календарь на годъ 1937. – Ужгород, 1936. – С.33.
13. Яцко П. Наш Президент на Подкарпатській Русі // Пчолка. – 1930. – №7. – С.192-194.

РЕЗЮМЕ

**ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВЕ ТОМАША МАСАРИКА В
ФОНДАХ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ УЖНУ**

Чорний М. (Ужгород)

Статья посвящена 160-летию со дня рождения Томаша Масарика – чешского философа, социолога и государственного деятеля, первого президента Чехословацкой республики, в состав которой входила Подкарпатская Русь. В связи с этим Научная библиотека на международном семинаре: "Европейская политическая элита в строительстве объединенной Европы малых и больших народов", предоставили выставку книг: "Летопись жизни и деятельности Т.Г.Масарика".

Ключевые слова: Т.Масарик, литература, фонды, Научная библиотека Ужну.

SUMMARY

**LITERATURE ABOUT THE LIFE AND WORK OF TOMAS MASARYK
IN FUNDS OF SCIENTIFIC LIBRARY OF UZHGOROD NATIONAL
UNIVERSITY**

M.Chorniy (Uzhhorod)

The article is devoted to 160-th anniversary of the birth of Tomas Masaryk – Czech philosopher, sociologist and statesman, the first president of the Czechoslovak Republic, which was a part of Subcarpathian Rus. On this occasion the scientific library presented the book exhibition "Chronicles of the life and work of T. Masaryk" at the international seminar "European political elite in building a united Europe of small and big nations".

Keywords: T. Masaryk, literature, funds, of scientific library of Uzhgorod National University.